

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ Γ' ΤΑΞΗΣ

ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΗ 22 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2012

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. Στο ποίημα «Στον Νίκο Ε...19149» είναι εμφανές ότι ο δημιουργός του έχει ασκήσει την τέχνη του «πολίτη- ποιητή». Ο Αναγνωστάκης μιλά στο ποίημα αυτό για τον εμφύλιο πόλεμο στην Ελλάδα και αντιμετωπίζει το γεγονός όχι μόνο μέσα από την προσωπική οπτική γωνία του, αλλά με τέτοιο τρόπο ώστε να εκφράσει το σύνολο του ελληνικού λαού που πέρασε μια άνευ προηγουμένου δοκιμασία καθώς καταλύθηκαν όλες οι αξίες και οι θεσμοί του ελληνικού έθνους. Την τέχνη όμως του «πολίτη- ποιητή» δεν την άσκησε ο Αναγνωστάκης μόνο «εν λόγω», αλλά και «έργω». Οι κοινωνικές και πολιτικές ανησυχίες του αναδύονται στο ποίημα από τα βιώματα που ο ίδιος έχει και που τα καταγράφει σ' αυτό («Εφιάλτες/Στα σιδερένια κρεβάτια...»). Ας μη μας διαφεύγει το γεγονός ότι το ποίημα γράφτηκε μέσα στη φυλακή του Γεντί Κουλέ (Επταπύργιο), όπου ο Αναγνωστάκης είχε οδηγηθεί, κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, για τις αριστερές πεποιθήσεις του και όπου έζησε την εφιαλτική εμπειρία του μελλοθανάτου (σημ. σχ. βιβλίου, σελ.85). Πρόθεσή του είναι επίσης να μοιραστεί τις ανησυχίες του με το κοινό. Αναρωτώμενος «Μα ποιος με πόνο θα μιλήσει για όλα αυτά;) δεν απευθύνεται μόνο στον εαυτό του, αλλά στον κάθε άνθρωπο, που δεν πρέπει να μείνει απροβλημάτιστος και αμέτοχος στο δράμα του εμφυλίου. Τέλος, ο λόγος του Αναγνωστάκη είναι απλός, αλλά μεστός. Μπορεί το ποίημα να είναι

ολιγόστιχο και στους περισσότερους στίχους η ανάπτυξη σύντομη, αλλά είναι τόσο εύστοχη η χρήση κάθε λέξης στο ποίημα, ώστε ο αναγνώστης να προσλαμβάνει τη βιωματικότητα του έργου και να ενστερνίζεται τις ανησυχίες του ποιητή.

B.1. Διαβάζοντας το ποίημα προκύπτουν τα εξής αφηγηματικά στοιχεία αναφορικά με το χώρο, το χρόνο και τα πρόσωπα. Πιο συγκεκριμένα:

- Ο χρόνος του ποιήματος είναι ο εμφύλιος πόλεμος και συγκεκριμένα το έτος 1949, όπως φαίνεται στον τίτλο του ποιήματος. Στο ποιητικό σώμα ο ποιητής περιγράφει γεγονότα του εμφυλίου πολέμου «ντύνοντάς» τα με την κατάλληλη ατμόσφαιρα που προσδίδει στο ποίημα την απαιτούμενη ένταση. Να σημειωθεί ότι κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα γράφτηκε το συγκεκριμένο έργο μέσα στη φυλακή όπου κρατείτο ο ποιητής. Ωστόσο, επικρατεί μια χρονική απροσδιοριστία, με την έννοια ότι στο ποίημα δεν υπάρχουν χρονικοί προσδιορισμοί, ενώ οι περιορισμένοι ρηματικοί τύποι του είναι σε χρόνο ενεστώτα (παρόν), πράγμα που δείχνει ίσως ότι συμπλέκονται στη συνείδηση του ποιητή το παρελθόν (μνήμες, αναμνήσεις) με το παρόν. Υπάρχουν και άλλοι προσδιορισμοί του χρόνου (μέρα- νύχτα) και πάλι με το χαρακτηριστικό της απροσδιοριστίας, ενισχύοντας το παραπάνω, ότι δηλαδή ενδέχεται να μη συμπίπτει απόλυτα ο ιστορικός με τον αφηγηματικό χρόνο, αλλά ότι ο ποιητής καταγράφει στο ποίημα τα βιώματά του ανακαλώντας τα μέσα από τις μνήμες του.

- Ο αφηγηματικός χώρος είναι γενικά η Ελλάδα του εμφυλίου πολέμου. Ο ποιητής εστιάζει σε «πλάνα» από τον πόλεμο αυτό για να καταδείξει τον πόνο που επικρατούσε. Από τη μια βρίσκεται ο ανοιχτός χώρος, γεμάτος ερείπια όπου ζουν οι τραγικές φιγούρες του εμφυλίου, από την άλλη ο κλειστός χώρος της φυλακής. Σε κάθε περίπτωση ο αφηγηματικός χώρος είναι άρρηκτα δεμένος με τα βιώματα του ποιητή.

- Τα αφηγηματικά πρόσωπα είναι ανώνυμα, είναι οι απλοί άνθρωποι, τα θύματα του εμφυλίου. Είναι οι φίλοι, οι συναγωνιστές του αφηγητή που χάθηκαν. Οι μητέρες που χάνουν τα παιδιά τους, τα οποία κλαίνει από το φόβο και την εγκατάλειψη. Είναι οι κρατούμενοι των φυλακών που δεν μπορούν να κοιμηθούν από τους εφιάλτες που βλέπουν. Είναι, τέλος, ο ίδιος ο ποιητής που παρατηρεί όλα αυτά τα γεγονότα ως παρατηρητής και αυτόπτης μάρτυρας.

B.2. Στο ποίημα είναι περιορισμένη η χρήση των σημείων στίξης. Η τεχνική αυτή υποβάλλεται τόσο από το χαρακτήρα της μεταπολεμικής ποίησης, που είναι πιο ελεύθερη, όσο και από τη βιωματικότητα του ποιήματος. Έτσι το ύφος του είναι χειμαρρώδες, διαβάζεται με μια ανάσα και με αγωνία, εξυπηρετώντας την πρόθεση του ποιητή να καταγγείλει τη φαισλότητα του εμφυλίου πολέμου. Παρόλα αυτά, κάθε στίχος αρχίζει με την ηχηρή παρουσία του κεφαλαίου γράμματος και αυτονομείται, έχοντας ξεχωριστή αλλά και ίση βαρύτητα με όλους τους υπόλοιπους. Ο ποιητής δίνει έμφαση σε κάθε στίχο-εικόνα, τονίζει κάθε στιγμιότυπο του εμφυλίου που καταγράφει.

Μόνο στον τελευταίο στίχο υπάρχει διαφοροποίηση στη στίξη, καθώς τοποθετείται μέσα σε παρενθέσεις και ολοκληρώνεται με ερωτηματικό. Στο σημείο, όμως, αυτό η υφολογική διαφοροποίηση συνδέεται με την πρόθεση του ποιητή να καταδείξει το χρέος του απέναντι στην εποχή του και την τέχνη του.

Γ. Μετά το τυπογραφικό διάκενο ακολουθεί το σχόλιο του ποιητή διατυπωμένο με έναν παρενθετικό και ερωτηματικό στίχο. Αφού ο ποιητής έδωσε μια πλήρη εικόνα της Ελλάδας του εμφυλίου πολέμου, διατυπώνει τη στάση που πρέπει να κρατήσει ως ποιητής και ως άνθρωπος (αυτές οι έννοιες είναι αλληλένδετες). Δεν μπορεί παρά να «μιλήσει» για όλα αυτά που είδε και έζησε, δεν μπορεί παρά να

καταγγείλει με το δυναμισμό και την ευαισθησία του τον παραλογισμό του αλληλοσπαραγμού. Ο ποιητής είναι αυτός που μπορεί με τη φωνή του να καυτηριάσει όλα όσα συμβαίνουν και να αποτελέσει το παράδειγμα για όλους εκείνους που διστάζουν ή δειλιάζουν να καταγγείλουν τον εμφύλιο. Το «Μα» με το οποίο αρχίζει ο στίχος σε συνδυασμό με την ερωτηματική διατύπωση δεν αφήνουν περιθώρια επιλογής μιας άλλης λύσης από τον ποιητή πέρα από το δρόμο της καταγγελίας μέσω της κοινωνικής ποίησης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο ποιητής δεν κομπάζει ούτε επιβάλλει τη γνώμη του. Γι' αυτό κλείνει το σχόλιό του σε παρενθέσεις και με ερωτηματικό διατηρώντας, έτσι, σε χαμηλούς τόνους το ύφος του ποιήματός του.

Δ. α) Μετουσίωση των πολιτικών και κοινωνικών αδιεξόδων σε ποίηση:

- Τα δύο ποιήματα έχουν ως αφορμή την ίδια περίοδο και τα ίδια γεγονότα (1949, εμφύλιος). Και οι δύο ποιητές περιγράφουν τον εμφύλιο αλλά δεν τον κατονομάζουν ρητά.
- Ο τίτλος των ποιημάτων παραπέμπει σε αφιέρωση. Η αφιέρωση, βέβαια, του Αναγνώστάκη είναι πιο συγκεκριμένη με την παράθεση του ονόματος «Νίκος Ε...».
- Και στα δύο ποιήματα οι εικόνες περιγράφουν τους απλούς και ανώνυμους πολίτες που βίωσαν το δράμα του εμφυλίου.
- Η γλώσσα είναι λιτή αλλά περιεκτική, δείχνει πρόσωπα που βίωσαν τον εμφύλιο ως αυτόπτες μάρτυρες. Ωστόσο, αυτό γίνεται χωρίς να χαθεί το στοιχείο της καθολικότητας. Τα βιώματα των δημιουργών εκφράζουν μεγάλο μέρος των βιωμάτων των πολιτών.
- Χαλαρή στίξη, ελεύθερος στίχος, γεμάτος εικόνες της καθημερινότητας εκφράζουν τον πόνο των ποιητών για όσα συνέβαιναν τότε.

β) Ο ρόλος της ποίησης και του ποιητή:

- Προφανώς και τα δύο ποιήματα έχουν κοινωνικό χαρακτήρα.
- Αναγνωστάκης και Πατρίκιος δεν μπορούν να μείνουν αμέτοχοι σε όσα συμβαίνουν.
- Πιστεύουν στη δύναμη της ποίησης και γι' αυτό μετουσιώνουν σε ποιητικό λόγο τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους.
- Ωστόσο, το προσωπικό στοιχείο είναι πιο έντονο στον Πατρίκιο με τη συχνή χρήση του α' πληθυντικού προσώπου, ο οποίος φαίνεται να επιθυμεί με το ποίημά του να αποδώσει φόρο τιμής και να επιδείξει το σεβασμό του προς όλους όσοι αγωνίστηκαν. Αντίθετα, ο Αναγνωστάκης στρέφεται περισσότερο στο ρόλο που πρέπει να αναλάβει ο δημιουργός.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ "ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ" ΦΑΡΦΑΡΑΚΟΥ